

อาหารสมอง

• วรกรณ์ สามโกเศศ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

อะไรทำให้คุณภาพ การศึกษาไทยเกิด 'หักเห'

ค วามเห็นเรื่องปฏิรูปการศึกษา มีมากมายในปัจจุบันจนอาจเรียกได้ว่า **เฟือ** ถ้าเราเข้าใจเหตุแห่งความเป็นมาของการหักเหของคุณภาพการศึกษาไทยแล้ว อาจทำให้เห็นภาพรวมชัดเจนขึ้น

หลายคนสงสัยว่าอะไรคือสาเหตุที่ทำให้ การศึกษาของเราซึ่งแต่ดั้งเดิมก็มีคุณภาพพอควร หักเหลดต่ำลงได้ขนาดนี้ คำตอบก็คือ

(1) ระบบการศึกษาของเราแต่ก่อน เป็นระบบที่เรียกว่า **"exclusive"** คือเป็น **การศึกษาเฉพาะคนชั้นสูง คนมีเงิน คนมีอำนาจ** ฯลฯ แต่มาในยุคหลังการวางแผน เศรษฐกิจเมื่อประมาณ พ.ศ. 2505 ลักษณะของ การศึกษาไทยก็เริ่มเปลี่ยนไป เรามิ่ประชากร เพิ่มขึ้นอย่างมาก ประชาชนธรรมดาที่มีความ ต้องการการศึกษาเพิ่มมากขึ้น เมื่อกระแสของ โลกตะวันตกในเรื่องความเท่าเทียมกันของ โอกาสในการศึกษาพัดแรงขึ้น เราจึงเปลี่ยนมา เป็นระบบที่เรียกว่า **"inclusive"** กล่าวคือทุกคน มีโอกาสเข้าเรียนการศึกษาภาคบังคับที่สูงขึ้น เช่นเดียวกับระดับอุดมศึกษาของภาครัฐที่ เป่งบานอย่างยิ่งตลอด 20 ปี ที่ผ่านมา

(2) เสรีภาพทางเศรษฐกิจและการเมือง ที่เกิดขึ้นตั้งแต่ยุควางแผนเศรษฐกิจเป็นต้นมา สร้างพลังผลักดันทางสังคมเศรษฐกิจและ การเมืองที่ยิ่งใหญ่มาก **จำนวนนักเรียนมีมากขึ้น จนการบริหารจัดการทำได้ยากมากขึ้นเป็นลำดับ** ถ้าจำกันได้ เมื่อสมัยก่อนนักเรียนชั้น มัธยมปลายจะสอบข้อสอบเดียวกันพร้อมกัน ทั้งประเทศ แต่พอถึงราว พ.ศ. 2508-2509 แต่ละโรงเรียนออกข้อสอบและจัดสอบกันเอง เนื่องจากภาระการบริหารงานสูงขึ้นมากจน ไม่อาจทำได้อย่างเดิม

(3) **กระแสโลกที่มีทางโน้มน้ำเพิ่มจำนวนปี ของการศึกษาระดับบังคับ** ให้ตลอดเวลา 30 ปี ที่ผ่านมามีการปรับการศึกษาระดับบังคับจาก 4 เป็น 6 และ 9 ปีในที่สุด การเพิ่มจำนวนปีการศึกษา

พร้อมกับเด็กที่เกิดปีละกว่า 1 ล้านคน เป็นเวลาต่อเนื่องกันนับสิบปีนับตั้งแต่การ วางแผนเศรษฐกิจ ทำให้ต้องมีการรับครู เข้าบรรจุเป็นจำนวนมากมายับยั้งนับแสนคน ในเวลาอันรวดเร็วเมื่อ 20-30 ปีก่อน (จำการ เรียนครุภาควิไลท์กันได้ไหม ที่แพร่เรียน ตอนเย็น และเสาร์-อาทิตย์ มีดฟ้ามัดดิน เพื่อจะได้เป็นข้าราชการครู)

เมื่อมีความจำเป็นต้องผลิตและรับครู จำนวนมากมายในเวลาอันสั้นเพื่อรับมือกับความ ต้องการ คุณภาพของการผลิตและการคัดเลือก ที่ไม่เข้มข้นทำให้มีครูจำนวนมากที่คุณภาพไม่สูง และไม่ได้อุดหนุนเป็นครูอย่างแท้จริง (ต้องการ เพียงเป็นข้าราชการ) หลุดเข้ามาเป็นจำนวน ไม่น้อย แต่ครูที่รักความเป็นครู มีจิตวิญญาณ ของความเป็นครูอย่างแท้จริงก็มีศิลปะปน อยู่ด้วยอย่างไม่ว่าใจว่าสวนโตมากกว่ากัน

การรับครูจำนวนมากเช่นนี้ในอดีตเมื่อ 20-30 ปีก่อนจึงมีผลทำให้ครูเกือบครึ่งหนึ่งใน ปัจจุบันอยู่ในช่วงอายุ 50-60 ปี และเป็นที่ยอมรับ กันทั่วว่าคนในวัยนี้มีพลังกายและพลังใจลดน้อย ถอยลงเป็นอันมาก ยิ่งครูที่ไม่ได้ตั้งใจเป็นครู และอยู่ในวัยนี้ด้วยแล้ว เราพอจะมองเห็นได้ว่า คุณภาพครูเหล่านี้เป็นอย่างไร

(4) ในภาพรวมครุผู้มีจำนวนไม่ต่ำกว่า 400,000 คน เป็นจำนวนที่มากอย่างสอดคล้อง กับจำนวนนักเรียนปัจจุบันที่เกิดเพียงประมาณ ปีละ 800,000-850,000 คน แต่ครูกลับขาดแคลน ในโรงเรียนนับหมื่นโรงเรียนในจำนวนกว่า 32,000 โรงเรียนทั่วประเทศ เป็นเวลายาวนานที่ โรงเรียนจำนวนมากโดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก ที่มีเด็กต่ำกว่า 150 คนใน **ชนบทขาดแคลนครู หักเห** ที่ **จำนวนครุรวมทั้งประเทศมีเพียงพอ สาเหตุมาจากครุส่วนใหญ่ต้องการสอน ในโรงเรียนใหญ่ตั้งๆ ในกรุงเทพฯ หรือในตัวเมืองของจังหวัด** เนื่องจากสามารถสอนพิเศษ ทหารายได้ตอนเย็น ได้อยู่ใกล้ "ผู้ใหญ่" และ

"กำนัน" เรียนต่อก็สะดวก โอกาสก้าวหน้า มีมากกว่าเป็นอันมาก ฯลฯ

กระทรวงศึกษาธิการไม่สามารถโอนย้ายครู จากโรงเรียนเหล่านี้ที่มีครูเป็นสัดส่วนกับ นักเรียนต่ำไปยังโรงเรียนที่ขาดแคลนครูในพื้นที่ ที่ไกลออกไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะเป็นเพราะ ประเพณีหรืออะไรก็ไม่ทราบที่ยึดกันมาว่าถ้าครู ไม่ยินยอมให้ย้ายโรงเรียนแล้วไม่อาจย้ายครูได้ (กลัวครู ขี้ใจจนสอนไม่ได้? ครูเส้นใหญ่จน บังคับไม่ได้?)

การขาดแคลนครูในโรงเรียนนอกเมือง ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่ของประเทศศึกษาอยู่ จึงเป็นปัญหาเรื้อรังมายาวนาน หลายโรงเรียน ขาดแคลนครู แคมครูยังมีคุณภาพไม่ดีคือ กขาดจิตวิญญาณของการเป็นครู ได้รับเงินอุดหนุน โรงเรียนต่ำเพราะมีนักเรียนน้อย (เขาให้เงิน อุดหนุนต่อหัวต่างกันไม่มากระหว่างเด็กในเมือง กับนอกเมือง) แต่โรงเรียนใหญ่ในเมืองรับเงิน อุดหนุนมหาศาลเพราะมีนักเรียนมาก ดังนั้น สิ่ง ที่เกิดขึ้นคือเด็กซึ่งอยู่ห่างไกลซึ่งเป็นจำนวนส่วนใหญ่ ของประเทศถูกกลืนหายสามเต็ง (เกิดมาจาก ขาดแคลนครู โรงเรียนได้รับเงินอุดหนุนต่ำ)

(5) **การเมืองเข้าแทรกแซงในการโอน ย้ายครู บวกคอร์รัปชันในบางกลุ่มของผู้บริหาร โรงเรียน** ไม่ว่าจะจัดซื้อ จัดจ้าง โอนย้ายครู เลือกซื้อ แบบเรียน เงินบริจาค ฯลฯ สถานการณ์ที่เลวร้าย อยู่แล้วก็เลวร้ายยิ่งขึ้น เมื่อมองไปรอบบ้านเด็ก สังคมก็ให้ตัวอย่างที่เลวแก่เด็ก พ่อแม่ส่วนใหญ่ ก็มุ่งแต่หาเงินเลี้ยงชีพ ตัวอย่างที่ ๓ ที่เด็กเห็น มีน้อย เด็กเห็นว่าความไม่จริงใจ การโกหก หลอกลวง เป็นเรื่องปกติที่ใครๆ ก็ทำกัน

(6) **แต่ละรัฐบาลมีความผันเฟื่องในเรื่อง การศึกษาที่ไม่ปะติดปะต่อกัน** บางพรรค บางรัฐบาลทำให้การศึกษาเดินหน้าไป 5 ก้าว แต่ต่อมาก็ไม่ก็เดือนก็สิ้นรัฐมนตรีใหม่ที่ทำให้ ถอยไป 3 ก้าวมาแทน เปลี่ยนกันรวดเร็วราวกับ เดินทางมาบนสายพานของโรงงานอุตสาหกรรม

และก็เป็นอย่างนี้สลับไปมายาวนานอย่างไม่มี
ทิศทางที่แน่ชัดและไม่มีโครงการที่ต่อเนื่อง

(7) เมื่อสิบกว่าปีก่อน หลักรัฐวิจรรู้จักกว้างให้
ครูมีวิจรรณญาณในการเลือกสอนเนื้อหาได้
กว้างขวาง ดังนั้น เด็กจึงเรียนพื้นฐานไม่เหมือนกัน
**ประวัติศาสตร์บางตอนครูบางคนก็ข้ามไป
เพราะเห็นว่าไม่น่าสนใจ**

(8) โรงเรียนไม่มีอัตราจ้างเจ้าหน้าที่
ธุรการใหม่มานาน ดังนั้น ครูบางส่วนจึงทำ
หน้าที่ธุรการปนเปไปกับการสอนเด็ก เมื่อถึง
ยุคสมัยยึดของการตรวจประเมินโรงเรียน มีตัว
ชี้วัดมากมายดังเช่นปัจจุบัน ครูจำนวนมาก
ก็หมกมุ่นอยู่กับงานเหล่านี้ เพราะมีผลกระทบ
ต่อชื่อเสียงโรงเรียน แต่ไม่กระทบต่อผู้บริหาร
โรงเรียนและผู้บริหารส่วนกลาง

ไม่ว่านักเรียนจะมีสัมฤทธิ์ผลการศึกษา
เป็นอย่างไร อ่านหนังสือไม่ออกก็คน คุณภาพ
เป็นอย่างไร ผู้บริหารโรงเรียนและผู้บริหาร
ส่วนกลางก็ได้รับเงินเดือนขึ้นเสมอ (แถมมีโบนัส
อีกด้วย) ตำแหน่งก้าวหน้าอย่างไม่มีมีการเชื่อมโยง
กับคุณภาพการศึกษาที่เด็กได้รับอย่างแท้จริง
พูดง่าย ๆ ก็คือ **ระบบเป็นไปในทางที่ทำให้
ผู้บริหาร “ไม่ต้องมีความรับผิดชอบ”
ต่อผลที่เกิดขึ้น**

(9) ในต่างจังหวัดครูต้องไปร่วมงาน
ของจังหวัดเสมอในเทศกาลต่าง ๆ ไม่ว่าส่งเสริม
เรื่องใดก็ตาม อีกทั้งต้องเกณฑ์นักเรียนไปร่วม
งานราชการ **มีการพูดกันว่าครูในปัจจุบันนั้น
“ทำทุกอย่างยกเว้นสอนหนังสือ”**

ครูรุ่นหนุ่มรุ่นสาวที่บังเอิญหลุด
พลัดเข้าไปในโรงเรียนต่างจังหวัดต้องรับเหมา
งานเหล่านี้ทั้งหมด เพราะเป็นประเพณีว่า
เมื่อเป็นผู้บริหารแล้วไม่สอนหนังสือ ยกเว้น
ผู้บริหารที่มีจิตวิญญาณของความเป็นครูและรัก
และปรารถนาดีต่อเด็กอย่างแท้จริง

การที่ต้องมีการปฏิรูปใดๆ ก็เพราะ
สถานะเดิมมันไม่เป็นที่น่าพอใจของสังคม
อย่างไรก็ดี ในสถานะที่มันเป็นอยู่นั้นมีผู้ **“พอใจ”**
อยากให้มันดำรงอยู่ต่อไปเพราะได้รับ
ผลประโยชน์ ดังนั้น การปฏิรูปจึงสร้างความ
เจ็บปวดให้คนที่ **“พอใจ”** อยู่แล้วอย่างแน่นอน
และถ้าไม่มีการออกแรง **“ทุบโต๊ะ”** แล้ว ยก
นักหนาที่จะเปลี่ยนแปลง หรือ **“ปฏิรูป”** อะไรได้
เพราะคน **“ที่พอใจ”** อยู่แล้วมีพลังในตัวอันเข้มแข็ง
และมีออร่าเจิดจรัสโดยธรรมชาติ